

4-dik Szám.

N E M Z E T I

T Á R S A L K O D Ó

Januarius 26dik napján 1836.

A' BETEGESKEDESRŐL,
ÉS ANNAK VIGASZTALÁSAIRÓL.

Bulwer után.

Testünk állapotját nem eléggé tekintjük úgy, mint felette számos erkölcsi állapotink' nevezetes okát, — nem fordítunk elég figyelmet külső létünkre; — pedig lelkünkben mennyi változás nem születik valamely külső ok, történet, vagy betegség miatt! Például, a' testnek általános gyengélkedési állapotja, vagy, hogy a' rendszeréni kitételrel élünk, a' betegeskedés talán a' legérdekesb tárgyak' egyike, melyeket erkölcsi vitatás alá vonhatni. Nem kíván ez valami méjj fessegetést, melyet a' bölcselkedésre szánt egyéb tárgyak' legnagyobb száma követel, — nem a' Tudós' szobájába való feladás, — nem olyan kérdés ez, mely egyedül egy embert illetve, 's kikerülné mind azt, valami körüle van — minyájunkat érdekel — mert a' betegség a' halálnak egy része, 's annak nevezetes kezdete. Előbb vagy később, húzomasb vagy rövidebb időre, minyájunkra kiterjedő végzet. Való, hogy némelyeket a' csapás egyszerre sújt, 's betegség nem jelentibé a' félelmes vendéget, de kivételeket nem lehet

Első fél-esztendő.

a' szabálynak ellenébe tenni, — 's e' természet-
 től eltávozott állapotunkban — a' szokás' vétkei-
 től — atyáink' ösméretlen nyavalyáitól — a' külön-
 féle szenvedésektől, mely mind azokat, kik gon-
 dolkoznak vagy munkában töltik éltöket, meg-
 támadják — az idegek megfeszülésétől — levegő'
 változásaitól — a' fáradságos vagy henye élettől
 — a' szegénység' gondjaitól — a' dús vagy on' dor-
 bézlásaitól — ez vagy ama' szenvedelmeink' mar-
 czonglásaitól elnyomorítva, valahol megszakad a'
 fonal; 's az életnek aranyos első kapuin kevesen
 haladunk által a' nélkül, hogy a' hanyatlás felől
 emlékeztetéseket ne kapnánk. Minden lehetséges
 eset, mely az embereken 'sakarmi teremtvényen
 történik, halotti beszédünket mondja; 's int hogy
 lássuk és nézzük, miként hányja-fel az idő, ez
 az öreg sírásó, a' földet, 's a' vermet ássa, mely-
 be vétkeinket vagy bánatinkat nyugalomba ten-
 ni kelletik.

Az élet maga nem egyéb egy hosszú haldok-
 lásnál; 's minden betegség elleni küzdésben sí-
 runkat ízelítjük, 's eltemetésünk' ünnepiszertartásait. Valamennyi nappalaink' robotja, hogy
 az életnek azon részét állítsuk helyre, melyen
 a' halál hízlalta magát minden éjjeleink alatt, mi-
 dőn az ő kebelén fekvénk, 's előszobáiban a-
 ludtunk.

Miként a' Cicero' szép lelke magát a' köze-
 lítő vénség bajaival megbarátkozni tanítá, bát-
 ran szembefordulván vele, 's vigasztalásait szen-
 vedéseivel fontba tévén: úgy mink is a' megrög-
 zött gyengélkedéseket könnyebben viselhetjük, ha
 meggondoljuk hogy azok sincsenek vigasztalás nél-
 kül. Mínyájan tapasztalhattuk, hogy valamely hosz-
 szas betegség alatt a' lélek gyakorlatot nyer, ma-
 gának az érdekesség' ezer forrásait megnyitni, 's
 valamely hajdoni kedves tárgynak ezer képeit fel-

idézni azon nyugalmas egyhanguságból, melyet a' közönséges szem oly változatlanul lát. Rendszerént sokkal fogékonyabbak leszünk a' mindennapi benyomások iránt; — mint a' kinek szemeit valamely tündéri varázslat illeté, egy új világ nyilik-fel előttünk a' szokottabb dolgok' felszínén. Mindennap új tárgyakat fedezünk-fel, 's előhaldtunkon örömet érzünk! Emlékezem egy eleven és nyugtalan képzelődésű barátomra, ki olyan betegségben szenvedén, mely a' legnagyobb lelki nyugalmat kívánta, minthogy írni 's olvasni meg nem engedték, 's beszélgetni igen ritkán, az elfoglaltatásnak kimeríthetetlen forrását lelte-fel egy kandallónak régi márvány párkányzatában, melyen a' rendetlenül ágazó erek különös és csonka hasonlatosságait mutatak embereknek állatoknak fáknak 'sb. Azt állitá, hogy idővel minden reggel egy egy új tárgyra ébredett-fel, 's képzelődése legottan új felfedezéseinek birodalmába szállott által. Ezen példája a' lélek' azon különös hatalmának, mi szerént a' legszűkebb körben is, melybe szoríthatatik, érdeket képes teremteni magának, nevetséges lehet, de nincs nagyitva. Ki nem nézte körülünk félig búnyt szemekkel órákig a' fáradhatatlan tűznek égő parázsait. — Sőt ki nem szamlálta beteg ágya' leplének virágait, érdeket lelven e' foglalatosságban! A' léleknek nincsen szülő földje: 's érdekei nincsenek egy helyre szorítva, hajlandóságai mindenüvé kötik magokat, 's ottan élnek tenyésznek és teremtenek, akarmely ég hajlat alá vesse őket a' történet, bár mi távol megszokott honjoktól. Isten az emberi szivet lágyon, de visszapattanó erővel alkotá; bámulandó tehetséggel bír, a' mérget is eiedelévé változtatni. Legyen eltiltva tőlünk a' szabad ég' levegője, léptünk bémül-

jon-meg, legyünk beteg ágyba szegezve, vagy az emberek vidám arczatól elzárva; veszély és ború lakozzék velünk: — még akkor is mulathatjuk magunkat képzetinkkel, 's a' testi rabság' első keseríze után érezni kezdjük, hogy annak dacára is szabadok vagyunk!

Éltem osztályrésze volt a' betegeskedésnek gyakori látogatásait szenvedni, bár izmaim' alkotása szilárd, 's igen sok nélkülözést, és a' csupa testi fáradságúak csak nem akarmi megfeszítését kiállani képes vagyok. Oka pedig ennek, hogy legtöbbet a' fővárasban lakom, 's csak közelebbről tudám a' zárt levegőhöz és a' testi gyakorlat hiányához edzeni magamat, mik a' városi étellel együtt járnak. Bár mi lankadt valék a' főváros fogságában, mihelytt szomorú falait elhagyám, 's hallottam az élőfák' eleven mozgását, feleledék — idegim szilárdok levének — enyésztek szenvedéseim; — bámulva kérdezém, hová lettek fájdalmaim? — Gyengélkedésimet e' szerint magamnak készakarva szereztem, mert engem a' várasához nem kötött 's nem köt semmi; magam tetszését követem, független vagyok az emberektől, vagyonom bőségig elegendó, 's ifúságom óta megtanultam egyedül élni tudni. Miért nem gondolok tehát egészségemmel, mint a' földi jók' legnagyobbikával? De hát egészség a' földi jók' legnagyobbika? 's a' test legyen-e mindenek felett fő gondunk? beczéi legyünk en magunknak? 's akarmi testi jóllétet szabad-e főczélul kitüznünk?

Et propter vitam vivendi perdere causas.

Megvallom, által nem láthatom, hogy nem átalja minden ember a' halhatatlanság' büszke reményeivel annyira kérkedni; miként ejtheti ki száján ama' régi szent igazságokat az élet semmi voltáról, ész' élelményeinek testiek feletti becseről, a' lélek és szellemi dolgok' uralkodó ha-

talmáról; 's még is úgy szóljon az egészség felől mint a' legnagyobb boldogságról, 's ezen enyészetre siető agyag testen esett repedések' foltoztatásának napszámosi munkáját az emberi czélatok' legszükségesbikének hirdesse. Kétségen kívül az egészség nagy boldogság, 's a' gond iránta nem elmulatandó; — de vannak ennél sokkal szentebb kötelezések, oly tartozások, melyeknek ellenében a' test annyi mint semmi. Mert nem az multhatatlanul megkívántató hogy éljünk, hanem hogy nemesen éljünk. 'S ezen igasságot számos dicső példák támogatják. Miltont, a' meny-ről énekelt nagy költőt, olvasva ki tudná felejtteni, hogy az ő tettei mindig egyenlő magasságban jártak fellengő szellemével, holott a' fejedelmi napnak ő nem hódult; — 's e'ként még a' világosságnak is áldása szükség feletti kényelem, melyről néha készakarva le kell mondani; — de a' föld' nagy jogait oltalmazni, nézetek' ünnepeyes megbizását teljesíteni, 's a' még jövő századok' védelmére dolgozni, kikerülhetetlen szükség vala, — 's miért? — mivel kötelesség volt! Nem néznek-e róánk is minyájunkra kötelességek — bár szűkebb mértékben — melyek nem kevesebbé nemes en-felajánlásunkat kívánják? nincsenek-e dolgok a' test' kényelménél 's jóllétinél fontosabbak? az-e legelső 's nagyobb tisztünk, hogy en-magunknak beteg ápolói légyünk? Nem; valaki közülünk ir, munkálódik, vagy tetteleg szolgálja hazáját, ha csak tud valamit a' polgári erény felől, teremt magának egy vagy más érdeket, melyet a' csendesebb érütésért, az élet' erőtelen fogyatékához járuló kevés esztendő' megszerzéséért felhagyni nem szabad. Soknak közülünk sem vagyona, sem hatalma, sem önmagától külön szakasztható áldozatja, mit az emberi nemnek ajánlani tudna, de minyájan — kevés-

lyek és alázatosok, gazdagok és szegények — rendelkezhetünk egy birtok fölől: — áldozatul vihetjük en-magunkat! 'S ép' ezen okból hagyék-fel én is, azon időben melyre hivatkozám, az egészségnek — egy olyan jónak — reményivel, mely valóban kívánatos ugyan, de ha csak egy emberhez nem illő, dologtalan, sikertelen, egyedül magát tekintő élet által megszerezhető, felette nagy áron vásároltatnék-meg: — 's tekintvén azon rosszat, melyet, jóllehet hibáson, gyógyíthatatlannak képzelék, igyekeztem elkerülhetlenségével magamat megbékéltetni.

És legelőbb is úgy tetszik nekem hogy midőn az idegek valamennyire gyengültek, élénkebbek a' részvétel' érzelmei — több figyelemmel vagyunk embertársaink iránt: az a' másokkal nem gondoló szilaj fennlibegése a' léleknek, mely rendszerint a' test szilárd alkotásával együtt jár, nem alkalmas a' mások' gyengélkedéseit felfogni. Hogyan érezoe részvételt az iránt, a' mit maga soha sem tapasztalt? Nagy testi erővel 's egészséggel bíró emberekben ritkán találjuk-fel a' gyöngegd érzelmet; a' lélek' finomságát, — szelidebb erények igen sokszor csak felületesek, egyedül a' jó kedv' következményei. Az asszonyok' fogékony alkotása minden szelidebb és nemesebb érzelmet hatalmasabban reszkettet-meg sziveikben; 's így, durvább nemünkben is, a' mi az idegeket élesebbekké teszi, gyakorta megszelidíti az érzelmet. 'S valósággal nem egyéb az oka azon nevedő hajlandóságnak a' szánakodásra, felebaráti szeretetre, barátságra, mely az élet' hanyatlásával békövetkezni szokott. A' testi erő 's rendíthetetlen egészség' büszke birtokának ingerlő érzete könnyen azon enséges éldelmek' útjába ragad, melyeknek mások feletti üzhetésében kevélyek vagyunk. A' lélek' szenvedelmei gyakor ízben testi

tehetségeinktől veszik magasabb reptöket, s ugyan azon forrásból nyernek táplálatot, mely erővel teljes dobogásban tartja a' szívet, 's daczos szökelleket ad lépteinkbe. E' szerint midőn a' test' kötése bomlásnak indulnak, 's az erősek' pályáján szaladnunk többé nem lehet, a' lélek csendesen vissza-vonúl magába, kifejtí ruháit a' Szendelmek' markából, melyeknek elenyészett ingerök, — a' lelki dolgok becsesebbekké válnak; 's nem levén elegendők többé magunknak egy világ lenni, megszokjuk érzelmeinket másokra ruházni; — a' szív-körűli kapcsokat élénkebben érezzük, 's a' körűlettünk lévők' szeretetének legkisebb jeléből a' szeretetet becsülni tanuljuk. A' betegség' vigasztalásai közé tartozik tehát, hogy a' szelídebb indulatokra fogékonyabbak leszünk, 's barátink' szeretetéből méjjebb és édesebb gyönyört merítünk. És ha — testünk lassúdan a' külső tárgyak' üzésétől vissza-vonúlván — figyelmünket szellemi dolgokra fordítjuk, a' gyönyörűségnek új forrásai nyílnak-fel előttünk. A' könyvek érthetőbb nyelven szóllanak hozzánk, 's látásuk oly kedvessé válik, mint valamely becses vigasztalónak arczúzata. A' világ' nemtelen csábjainak talán egy kergetője sem ösmeré a' méjj és derült éleleménynek azon fokát, midőn, csendes szobánkba zárkozva, magunkat a' múlt idők' bölcsesége, költészete, 's regényes lényeivel vesszük körül, 's a' világ' ösméretének Sybillája által az eltűnt lelkek' elysiumába bevezettetünk. A' fájdalom vagy láz, mely időről időre megemlékeztet agyagtestünkre, talán nem okoz gyakoribb és megzavaróbb félbe-szakasztásokat, mint az a' nyugtalanság és égető szenvedelem, melyek a' virágzó egészséggel együtt szoktak járni. Midőn megelégszünk a' nyugalommal, ezen nyugalom bővelkedő lesz édes álmokkal.

És még nagyon egy más környezet, mely a betegséget rendszerint kísérni szokta: — beteg nem élünk az egész világnak, a' barátság' körét nem terjesztjük a' közönséges ösméretségek' széles mezejére, — 's így kevesebbé férülnek hozzánk a' kedvetlen félbe-szakasztások, nemtelen megaláztatások, a' lélek' elnyövése, bosszuság és hiúság, melyek mind azokat kinozzák, valakik a' *festett képek' tárházát* látogatják, 's keresik a' *fecsegést melyben szeretet nem létezik*. A' pipere 's fitogatás igazi nyomorúlt színökben jelennek meg azon szemek előtt, melyek befelé tekinteni megtanultak. Es a' fájdalom miatt megcsendesült érüetések erőszak nélkül hangoznak egybe a' philosophiának mindig egyenlő folyamatával! E'ként a' gyengélkedés megoltalmazhat minket igen sok nyugtalanság' és tévedésektől; gyakori bosszúságtól, 's a' *hiú árnyék utáni kapkodástól*. Plato barlangjába vonúlt, hogy bölcs legyen: betegség a' léleknek gyakran egy ilyen erkölcsi barlang, a' maga nyugalma' — sötétsége' — 's magányával.

Még azt is adhatom ezekhez, hogy a' kitalasztalá, milyen bizonytalan az élet, ösméretet nyer annak becséről. Megtanulja nyugodtan tekinteni szemközt a' halállal; és ez a' gyakorlat nagyobb bátorságot ad neki, mint a' régiek' stocicismusa. Midőn a' jűh megnyíretik, a' szél is megszelídül. De nincsen e' nyugalom a' csupa testi gyönyörnek is oly pillanatjai nélkül, melyek a' szilárd egészség előtt ösmeretlenek; a' szakadatlan egészség, soha meg nem csökkenvén erejében, nem is tudhatja, mi nagy kincset bír. Milyen öröm létezik a' felgyógyulásra vezető legelső lépésekben, az időközi megennyhülésekben. Midőn Hesiódnak egyszerű bölcsesége kiakarja fejezni a' menyasszony' legelső megölelésére siető vőlegény-

nek magával tehetetlen örömét, nem tudá hasonlatosságuł egyebet feltalálni, hanem egy súlyos betegségből felgyógyuló, vagy a' tömlöcz lánczaiból csak most kiszabadúltat. Betegségben a' fájdalom enyhülése; húzomas egészség' folyamában a' szerfeletti öröm, egy hatásuak. Milyen hálával érezzük az egészségnek visszatértét — első fakadásait azon új tavasznak, mely bennünk derengeni kezd. Vagy ha nyavalyánk ezen áldott újra születést meg nem engedi, még is vannak időközök, megpihenések, — olyan pillanatok, melyekben a' lélek felrepdes mint egy pacsirta az egekbe, zengedezván 's örömtelve feresztvén szárnyait az elrészegítő levegőben. Úgy hogy, bár a' szakadatlan nyugalom' állapotjában folynak óráink, még sem vagyunk az elragadtatásuak olyan örömeitől megfosztva, melyekhez hasonló, sok irigyeltebb élet' egy hanguságában, fel nem találhatik. De merem állítani, hogy felette nagy ellensúly van azon ajándékban, melyet helyesen gondolkozva, megadni testünk' gyengélkedésének kirekesztő joga van, és a' mely abban áll, hogy a' lélek, szabad útja nyilván az elmélkedésre, természet szerént a' dicsőt a' halhatatlant felyül teszi a' testinek; az aljasnak. Valamint a' csillagászat a' chald' juhászok közt vevé születését, kiknek dologtalan idejük a' határtalan téreken alkalmat engedett; meg nem osztott figyelmöket az égi testekre felemelni, — nem különben a' betegség' óráiban a' lelki szemléletre szabadon maradt idő, 's földi gondok' mellőzése, gondolatinkat a' csillagokhoz vezetik, 's félig tudásunkon kívül, a' mennynek tudományát csepegtetik belénk.

Igy tehát, a' mint említém, indulatink szelídülvén, lelkünk is nemesül, 's tisztúlnak kívánatink. Megtanúljuk azt is, egyik legfelségesb erkölcs tanítónk' kifejezéseként, hogy e' föld egy

kórház, nem vendégfogadó; 's olyan hely, melyen meghalnunk 's nem élnünk kelletik. Földi létünk ekkor egy komoly készület lészen a' há-
lálra, 's az emlékeztetés bár szüntelen szól ke-
belünkben, de hangja szelíd és vigasztaló.

K. L.

AZ INSTRUCTIÓI BIZTOSSÁG TUDÓSÍTÁSA FIESCHIRŐL 'S VÁD ALÁ VETETT TÁRSAIRÓL.

(folytatás)

Fieschin két szenvedély uralkodék, a' más nem szerélme 's az a' vágy, hogy nevét bár mi úton is híressé tegye. Egyébaránt józanul és rendezen élt, 's ámbár a' szemle előtt néhány héttel többé nem dolgozott 's jókora summák sem valának kezénél, még is minden szükségeit pótolta, Lassave Ninát tartotta, Annettet segítette 's Dauratnak is olykor tudott adni 5 francot. Erős bizodalmat mutatott, hogy Pepin mindég el-
látandja pénzzel, 's Pepinben 's Moreyben két biztos baráttal bir, kik őt minden alkalommal segitendik, 's kedvelt barátnéjáról is gondoskodnak; ha őt valami eset által elvesztené. — Igy kapának nyomára a' Fieschi Moreyvel 's Pepinnel való viszonyainak. Végre Boireau név is előjőve, 's ki világosodék hogy ez az a' Victornak nevezett ifiu ember volt, kinek Fieschinéli látogatásairól felyebb volt szó. Ez a' Boireau a' mérészet előtt intette vala egy gyárosnak, kinél dolgozott, a' fiát, hogy ne menjen a' szemlére, 's nevezetesen az Ambigu Comique környékét kerülje. — Jul. 30dikán még mind Girárd volt a'

vallatók előtt Fieschi, erősítette hogy Lodéveből való, 's gyermekei vannak 'sat. Jul. 31dikén is mind költeményei mellett maradt és semmi társakat nem akart nevezni. Azonban a' koffer selfürkészésekor két vallomást kapának, melyekből kitetszék, hogy midőn Girard Croullebard malomban lakék, Fieschi név alatt volt ismeretes. A' fogházak generalinspectora is Fieschi Joseph nevű embert ismerte meg benne 's néhány személyt jelele-ki, kik őt hasonlólag megismernék; ezek közt Lavocat urat, kamarái követet, a' párizsi nemzeti őrsereg 12ik legiojának ezredesi helyettesét 's a' királyi gobelin gyárnak igazgatóját. Nem vesztének időt 's Lavocat aug. 2dikán a' Fieschi ágya elébe vitették. Megszólítá Fieschi neven; Girard eleinte bámultságot színle; sőt képmutatói elfogúlatlansággal kérdé tőle, hogy talán Lodéveből való. Lavocat úr emlékezteté hajdoni viszonyokra 's érzékenyül sajnálkozáék, hogy éppen most nem akarja megismerni, midőn ő részvételének új és annyira győző bizonyosságát adja neki. Ezen szemrehányás keményen megilleté Fieschit, zokogni kezdé 's arczát könnyözönök boríták. Éltének azon szakasza, midőn még becsületes emberek részvételökre méltaták fájdalmas emlékezetben tűnék-fel; 's megvallá hogy Lavocat urat isméri. Igazi neve iránt kérdeztétvén, csak azt felelé: „Jól tudja emez.“ Az a' vigasztaló bizonyosság hogy vétke által okozott súlyed állapotjában is, valaki ki őt jobb napjaiban ismerte, nem tagadja-meg, meglágyítá 's nyilatkozóbbá tevé őtet. — Itt a' Fieschi viszonyai követhetnek Lavocathoz és prof. Canneshoz, kiknek sokáig hű szolgájok vala, nevezetesen a' cholera idejében. Fieschi részese volt több republicanus társaságoknak, de még fanaticusabb tisztelője vala a' császárnak. Hogy inkább megbékél-

tesse a' dolgok jelen rendével, észre véteté vele Lavocat, hogy a' császár soha sem szerette a' republicanusokat, 's emezek okai valának az ő megbukásának. „Erre, (igy nyilatkozáék Fieschi) ő utálni kezdte a' republicanusokat, 's csak azért maradt köztök, hogy ki tudhassa, mit koholnak.“ Ehez képest minden lázzadásban jelen volt, 's Lavocatnak a' lázzadók számát 's helyzetét, valamint emennek élte ellen tett incselkedéseket is gyakran felfedé. Ohajtott az első rangu political politzianál hivataált kapni, ugy adá-ki magát mint-ha a' carlisták 's republicanusok legnagyobb ellensége lett volna, 's csupán Filep Lajos kelle neki. Kérte hogy küldjék Vendéebe vagy Olaszországba, hol felesége által a' carlista felekezettel össze csatolódva nagy szolgálatokat tehetne. — Továbbá egy hosszas és részletes leírása következik Fieschinek 's rokonainak. Corsicában született 1790ben, eleinte juhász volt mint atyja és 1808ban katonának állott. Jelen volt az oroszországi táborozásban, hol Damas Gustav gróffal megismerkedett, kivel későbbre több ízbeli viszonyban vala. Részt vett a' Murat utolsó szerencsétlen vállalatában is, mi alkalommal a' következő, egy gróf Portalis szájában nevezetes hely van a' tudósításban: „Tudva van az a' véres katasztropha, mely ama kalandos vállalatot bévégzé. Azon időben, midőn a' világ biráinak minden azt a' tanácsot adta hogy a' monarchiai elvet megerősítsék 's ezért a' királyi személyek sértetlenségét szentebbül mint valaha 's a' királyi méltóságnak legalább elidegenithetlen jogait ép-ségben kell vala tartaniok, ha szinte annyi elenyészett gloriát nem adhattak is vissza — oly időben szenvedé egy vitéz katona, kit Európa majd minden souverainjei atyafi névvel köszöntettek vala, halálos ítéletet azon helyen, hol ko-

ronát viselt volt. Szomorú és veszélyes példa, melyet nem kell vala a' nemzeteknek adni! — Fieschi mint francia katona a' haláltól megmenekedett, haza ment Corsicába, össze vezett rokonaival rajtuk elkövetett csalásaiért, végre ökröt lopott, törvényes írást hamisított, 10 évi fogságra 's pellengérré ítéltetett. Büntetése idejét Embrunben állotta-ki, 's itt ismerkedett-meg, a' hamis banqueroute-ért fogságba tett Petit Laurentiával, özvegy Lassavenével. Kiszabadulván Vienneben, Lodèveben, Lyonban 's más helyeken dolgozott a' gyárookban. Mint fogoly rendtartó, mint napszámos józan és mértékletes éltet folytatott, de mindenütt kitűnt belőle a' hiuság, 's arra való törekvés hogy beszéltesen magáról. Pénzre is ásítózott, sok felé adósságokat rakott 's elszökött velek. 1850ban Damas gróf fogta Párizsba hívni, hol Franceschini tábornagy, hajdani hadi bajtársa pénzével 's hitelével segíté. Katonaságot próbált, de nem tetszet neki, mert csak hadnagy akart lenni. Végre Pelet tábornagy ajánlására a' Párizsban őrsereglő sous-officiers sédentairesnek 5dik századjába felvéteték. Ekkor Petit Laurentia is Párizsba kerüle 's Fieschivel egyesült. Cannesnek hidak 's utak ingenieurének 's másoknak közben járására, 's hamis bizonyság levelek segédjével, melyek által politicala megítéltnek adá-ki magát, 's így gyámolítást kapott. La revolution nevü napoleonos ujság hordozója volt, 's a' hadminister feladta, hogy egyik azok közül, kiket Lennox és Damas urak a' katonaság közt lázzadói szellem terjesztésére használtak. Azonban a' sors úgy hozta magával, hogy Fieschi maga politizai-agens lön a' Baude politizai praefecturája alatt. Itt hizelkedett nagyra vágyának az, hogy emehez egyenesen volt bójárása. Baude lemondván, azt mondá Fieschi; hogy ő

büszkébb, mintsem szokott alrendü politziai ágens legyen. Egykor így fejezé ki magát: „egy titkos szózat sugallá nekem, hogy nevem még a' maradékra fog szállani.“ Cannes műhely előljáróvá tevő, de azt is megcsalá a' számításokban, 's így elbocsátá. Búcsuzó szavai ezek valának: „Becsületemet elvesztettem az úrnál, nincsegyéb hátra mintsem hogy magamat elveszítsem.“ Azonban csalásai lassanként mind világra jöttek, a' segedelmek megszűntek, ellene per inditták. — „Azt mondá (így folytatja a' tudósítás) hogy foglalatosságai egy oly embernek, mint ő, méltóságán alól valók, és sokat jelentő hangon ezt tevő hozzá: „nem fogok én mindég szenvedni, de mi előtt meghalnék!.....“ Minden alkalommal kiönté haragját a' kormány ellen, mely mint mondá, nem teszen eleget. Hallván hogy nyugpénzét elvonták azt urondogátá, hogy ha valami lázzadás kiütne, ő lenne első, ki a' Tuileriebbe bérontana, hogy a' királyt 's a' hercegeket megölje, 's hogy mindenütt ott lenne, hol valami zsákmányozni való találtatnék.“ — Ezen év folytatában történék az is hogy Petit Laurentia nyilván megkülönbözék tőle, 's vádlá hogy leányán erőszakot tett, vele rutul bánt, megcsalá, pénzt elidegenitette 'sat. Ezen csapás nagy befolyással látszott lenni kétségbe esett eltökéllésére. Elbocsátott katona rang és nyugpénz nélkül, nap számos bizonyos foglalatosság nélkül, megkülönbözve egy asszonytól kihez mind két részről önkéntes kötelek kapcsolák, egy tapasztalatlan és könnyelmű leánykába belé bolondulva, nehéz vád és törvényes kereset alatt lévén; ez vala szorult állapotja 1835 elején, mihez még az is járult, hogy a' Seine megye főispánja a' Croullebarde malom 'örzői hivatalt megszüntetvén, ez által utolsó menedékétől is megfosztaték. Ekkor mindég

gonddal teli, búsan s pénztellenül láták; ekkor vett-fel Alexis és Bescher neveket, hogy az öt nyomozó politzia kezét kerülje; titkon dolgozék a' Lesage tarkapapiros gyárában; sorra járta barátait, hogy tőlök egy szugolyt kérjen. hová fejét lehajthassa és dologért esedezzék melyel mindennapi életét tengethesse. Ekkor volt az is hogy éjjeleit Boireaunál, Moreynél és Pépinnél sorba álmatlanul töltötte. Ugyan ekkor soha sem lépeki töre 's iszonyatos korbácsa nélkül, mely jul. 28dikai szaladásakor is nála volt 's a' melyel, a' mint erősíté húsz megtámadóval is ujjat merne huzni. Szorultságában ma egy V. Henrik medaillet szerzett hogy pénzt kapjon a' carlistáktól, majd azt mondá hogy nincs más okos igazgatás módja csak a' köztársaság 's az egyesült országoké; másszor ismét azt állitá hogy Napoleon után csak Filep Lajos lehetséges. „Meggyőződés és political szenvedelmek nélkül, mindég hajlandó vala azokat mind hasznára fordítani.“ — Ámbar eleinte úgy tett mintha a' Lavocat barátságos látogatása nyílt szívűségre birta volna, még is csak titkolódzott összeesküüttársairól. Mindenféle facsaros kifogásokkal élt. Azt is mondá, miért nyaggatják őt, holott úgy is csak veszítő hely a' rendeltetése. Leghalgatóbb volt Boireau iránt. A' világért se adta volna titkát oly fecsegő ifju ember kezére; nem bizta volna magát francziára ha egy corsicait kapott volna, a' ki homme nem hommelet lett volna 'sat. Az iránt sem akart világosításokba ereszkedni, honnan kapott pénzt. Megvallotta ugyan hogy Moreytól 100, Pépintől 150 francot kapott, mint értetni hagyá az erőmív vásárlására. Azonban folyvást állitá, hogy Morey semmit sem tudott az ő dolgairól. Morey vallomására, melyet Lassave Ninának tett, azt mondá hogy ha Morey többet akar mondani

mint a' mennyi igaz, ő csak azt ismételheti a' mit a' halálra ítélt felelt a' papnak, ki boldognak állitá őt hogy nem sokára meglátandja az angyalokat az egekben: „Ha kedve van Önnek hozzá, mindjárt át engedem a' helyemet.“ — Kérdeztetvén miért tartá a' Bordeaux-i herczeg képét a' szobájában azt felelé: — „Csak két három nap oltá volt ott; gondolám, hogy ha engem el nem foghatnak, majd azt fognák hinni hogy carlista ejtette a' csapást.“ — Mindenből úgy látszott hogy fél vallomásai által csak félre akarja vezetni a' vizsgáló birákat a' valódi czéltől. Így a' többek közt hosszas históriát elegyített belé egy Krawsky nevü magyarról 's ennek maitressérő! Victoriáról. — Végre csak ugyan megtudák vallatni vele, hogy az 50 számú háznál azon czélból bérelt ki szobát, hogy a' mérészletet véghez vigye. „Mit akarnak? monda, az vala sírom.“ Beszélte tovább szándéka véghezvitele előtti habozásait; hogy kétségeskedett, valyon nem jobb volna-e bizonyos számú corsicaiakat vagy másokat kiállitni, kik a' királyra löjjenek. De nem remélvén elégszámú bátor 's titoktartó embert találhatni, csak az erőműv mellett maradt. Beszélé tovább mily tétovázások közt keresett valakit, kinek szívét felfedezze, 's magát szándékáról talán lebeszéltesse, de nem vala annyi bizodalma. „Fieschi hát gyáva akarsz lenni,? így szóla magában, 's így a' bátořság meggyőze minden tartalékat. Azonban egy véletlen környület a' szemlénél szinte halomrá dönté tervét. Meglátá ugyan is Panis urat, ki Lavocattal beszéle. Ez utóbbit 11 hónap oltá nem látta volt, 's annyira megindult, hogy zavarodásában az erőművet 4 vagy 5 hüvelykkel alább eresztette. „Ha Lavocat úr ott maradjon, semmit sem tettem volna“ monda. —

(Végzete közelebről.)